

571
2014

ARGO

Časopis slovenskih muzejev
Journal of the Slovene Museums

ARGO 57·1
2014

Argo 57/1 2014
Časopis slovenskih muzejev
Journal of the Slovene Museums

Izhaja od leta 1892

SKUPNOST MUZEJEV SLOVENIJE

SMD
SLOVENSKO
MUZEJSKO
DRUŠTVO

Ljubljana 2014

Slike na naslovnici:

Portret Frana Dobovška pri lovljenju metuljev
(neznani fotograf, Narodni muzej Slovenije,
inv. št. N 29291)

Okostje mamuta, postavljeno v Prirodoslovnem
muzeju Slovenije (foto: Ciril Mlinar Cic)

Julijana Šelhaus na Bledu okrog leta 1920
(foto: Janko Šelhaus, Fototeka MNZS)

ARGO 57·1
2014

VSEBINA

INTERVJU

- 10 Belokranjsko muzejsko društvo
Andreja Brancelj Bednaršek

IN MEMORIAM

- 20 Jana Cvetko (1965–2013)

GRADIVO

- 26 Anja Dular
Deželna razstava
- 32 *The Provincial Exhibition*
- 34 Mateja Kos
Deželni muzej in prva svetovna vojna
- 44 *The Provincial Museum and the First World War*

SEKCIJE	ODMEVI IN POROČILA	
50 Miha Jeršek, Andrej Guštin, Katarina Fuchs, Ljerka Trampuž, Borut Tome, Matjaž Černila in Matija Križnar <i>1. teden astronomije v Prirodoslovnem muzeju Slovenije</i>	94 Mateja Ribarič <i>Povezovanje v izobraževanju: učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja. 15. mednarodni simpozij šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk, Ljubljana, 26.–29. junij 2013</i>	130 Lidija Tavčar Louisiana State Museum, New Orleans
58 Tina Palaić, Katarina Nahtigal Dostopen muzej – enakopravni obiskovalci. Projekt <i>Dostopnost do kulturne dediščine ranljivim skupinam</i>	98 Saša Rudolf, Zora Žbontar Unikatno oblikovanje stekla in keramike	134 Tamara Trček Pečak Podelitve nagrad in priznanj Mirka Šubica za leto 2013
63 Matija Križnar Neveljski mamut v nekaterih arhivskih zapisih	102 Anja Dular, Urša Pajk Vitrine meseca v Knjižnici Narodnega muzeja Slovenije. Od starih kuharic prek nenavadnih knjižnih vezav do elegantne kočije	
68 Nataša Polajnar Freljih, Irena Potočnik Družinske jaslice dr. Emilijana Cevca v Muzeju krščanstva na Slovenskem	110 Miha Jeršek, Mirjan Žorž, Breda Činč Juhant in Katarina Fuchs <i>Živeti s kristali</i>	
74 Nada Praprotnik Botanik, farmacevt in kemik Žiga Craf (1801–1838)	114 Mateja Ribarič <i>Šola iz zemlje: učenje visokih Andov. Razstava v Slovenskem šolskem muzeju, junij 2012–maj 2013</i>	
82 Dejan Vončina Fotografinja Julijana Šelhaus (1892–1975)	120 Tomaž Nabergoj »Srednjeveške« mučilne naprave in iskanje resnice. Ob razstavi <i>Srednjovekovne sprave za mučenje</i> , Šibenik, 6. 6.–30. 9. 2014	
	126 Lidija Tavčar Louisiana Art & Science Museum, Baton Rouge	

Unikatno oblikovanje stekla in keramike

Na Muzejski ploščadi v Ljubljani je od oktobra 2013 kulturno-informacijski center KULT3000, ki deluje pod okriljem Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD). Njegove naloge so med drugim povezovanje kulturnih ustanov in ustvarjalcev na Metelkovi ulici ter povečanje njihove prepoznavnosti in promocija kulture v najširšem pomenu. V prostoru nekdanje vratarnice, tam je urejena tudi majhna galerija, si je bilo mogoče med 11. marcem in 11. aprilom 2014 ogledati razstavo z naslovom *Unikatno*. Razstavljena so bila magistrska in diplomska dela študentov Akademije za likovno umetnost in oblikovanje (ALUO) Univerze v Ljubljani. Dela so nastala pod mentorstvom izr. prof. mag. Tanje Pak, pri nekaterih delih tudi doc. mag. Boštjana Drinovca. Prav ona sta naredila tudi izbor del za razstavo. Razstava *Unikatno* prikazuje pester nabor izdelkov, v katerih se kažeta enkratnost oblikovalskih pristopov in izbora medijev ter bogata sporočilna vrednost posameznega dela. Rezultati ustvarjalnega procesa so materializirani večinoma v keramiki in steklu – dela v steklu predstavljajo oblikovalci Tjaša Kermavnar, Manca Mencin, Danijel Nikolić in Nina Oman, razsežnosti keramike pa v svojih delih raziskujejo Katarina Müller, Anja Radović in Uršula Rihtar. Dopolnjujejo jih animacija v tehniki *stop motion*, plod dela Ajde Tomazin, in vrhunski kovinski nakit Mojce Gazič, Désirée Kolarec, Mete Mencinger, Eve Požnel in Hane Sevšek. Razstavljavci so večinoma diplomantke in diplomanti industrijskega oblikovanja, štirje avtorji pa so

diplomirali iz unikatnega oblikovanja. Tem se bova v nadaljevanju tudi podrobneje posvetili.

Katarina Müller se je predstavila z delom *F-LIGHT*, v katerem je tematizirala odnos med človekom in naravo. Človekova premoč nad naravo se kaže z motivom v kletke ujetih ptic. Rešetke pa niso vedno vidne, temveč le takrat, ko se opazovalec približa delu in aktivira javljalik gibanja, ki sproži svetlobo za ploščami, izdelanimi iz zmesi porcelana in celuloze. Po besedah avtorice so tako ptice ves čas vidne, le da so enkrat svobodne, drugič pa ujeete v kletki.

Anja Radović se je v razstavljenem delu *Tisoč slepih oken* navezala na citat iz pesmi *Howl* Allana Ginsberga, ki govori o velikih industrijskih mestih. V lastni interpretaciji pesmi je raziskovala njeno intimno plat, ki se veže na življenja ljudi v teh stavbah. Sama se namreč pogosto sprašuje, kako ljudje za fasadami in okni živijo. Motiv fotografije okna je s tehniko ročnega sitotiska nadglazurne kobaltove modre barve nanesla na keramične ploščice, razstavljene v obliki nebotičnika, ki so na zadnji strani zaključene z okenski mi okvirji.

Uršula Rihtar se je predstavila z delom *Interpretacija egipčanske fajanse v sodobnem nakitu*. Nakit je izdelala v precej neznani obliki keramike, glaziranem, neglinenem keramičnem materialu, ki jo lahko najdemo v egipčanskih zbirkah v muzejih. Stari Egipčani so jo poimenovali *tjehnet*, v prevodu nekaj bleščečega, kot svetloba sonca, zvezd in lune. Avtorica je raziskovala številne recepte in z različnimi razmerji

surovin razvijala način obdelovanja egipčanske fajanse v kontekstu sodobnega nakita. Oblikovala je večji skulpturalni in droben nakit.

Danijel Nikolić je razstavil delo *Svetilo »Izvor«*, ki je bilo, poleg razstavljenega dela M. Mencin, uvrščeno v ožji izbor na 5. mednarodnem natečaju *Stanislav Libensky Glass Award 2013* v Pragi, v okviru katerega podeljujejo nagrade mladim umetnikom, ki ustvarjajo v steklu. Krogla po avtorjevih besedah simbolizira veselje. Krog omejuje kaos na način, ki ga je človek sposoben razumeti. Svetilo simbolizira začetek in konec vsega, paradoks pozitivnega in negativnega, notranjega in zunanjega, mikro- in makrokozmosa.

Oddelek za industrijsko in unikatno oblikovanje (ALUO) na prvi stopnji univerzitetnega programa sestavljata dve samostojni študijski smeri – študij unikatnega in študij industrijskega oblikovanja. Oba izhajata iz poučevanja izbirnih predmetov industrijskega in unikatnega oblikovanja na nekdanjem Oddelku za oblikovanje, ki so ga na univerzitetni ravni ustanovili že leta 1984. Smer Unikatno oblikovanje se osredotoča na pridobivanje znanja in spretnosti predvsem na področju stekla in keramike. Študijski program, ki traja tri leta, je zasnovan tako, da bodoči oblikovalci najprej pridobijo osnovna znanja za razumevanje in prakso unikatnega oblikovanja. V prvem in drugem letniku študentje vsak semester, poleg drugih predmetov, obiskujejo predmet steklo in potem še keramiko. Obvladanje konceptualnega razmišljanja, likovnega izražanja

in osnov oblikovalskega procesa ter zanimanje za določen material jim omogočata lažjo nadaljnjo usmeritev. Glede na njihove individualne preference in sposobnosti nadaljujejo študij z izbirnimi oblikovalskimi in likovnimi predmeti, s pomočjo katerih lahko poglobljeno razvijajo svoj talent. Na začetku tretjega letnika se bodoči unikatni oblikovalci odločijo za material, iz katerega bodo diplomirali, npr. keramiko, steklo, kovino. Na drugi stopnji bodo študentje logično nadaljevali svoje izobraževanje na magistrskem programu smeri Oblikovanje stekla in keramike. Program bodo uvedli v študijskem letu 2014/2015.

Misli o študiju unikatnega oblikovanja so strnile študentke dveh generacij Oddelka za industrijsko in unikatno oblikovanje. Diplomirani unikatni oblikovalki Anja Radović in Katarina Müller letos nadaljujeta magistrski študij, prva na ALUO, na Oddelku za kiparstvo, druga pa na Naravoslovnotehniški fakulteti, na smeri Oblikovanje tekstilij in oblačil, Anamarija Dimovska in Živa

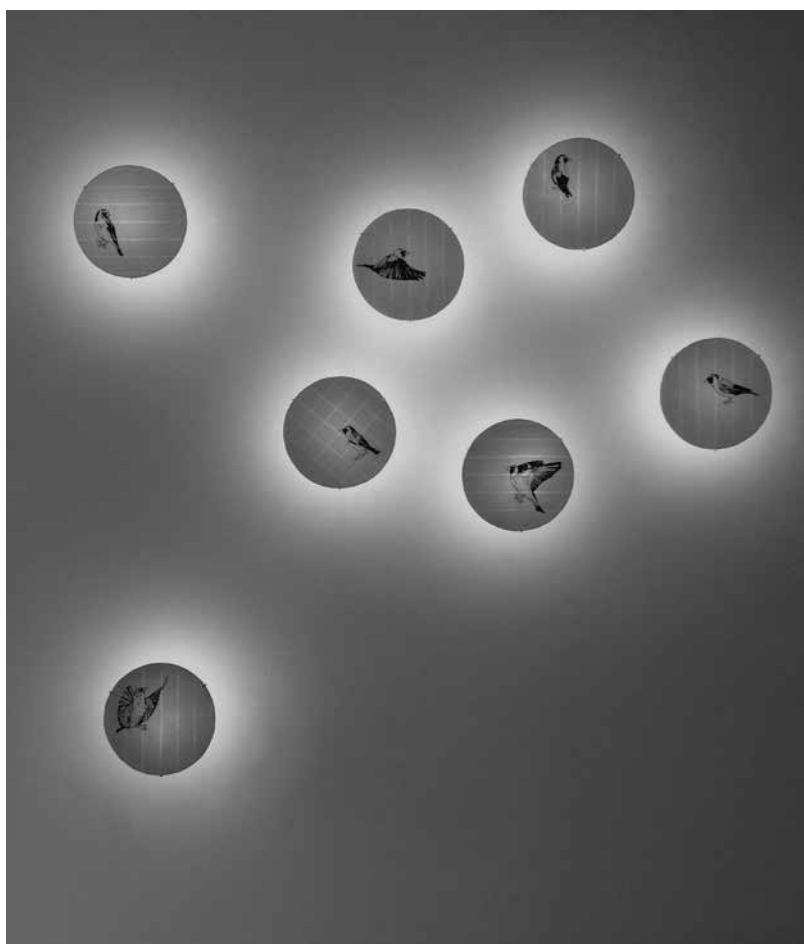
Božičnik Rebec pa sta absolventki. Povedale so, da se samostojna smer Unikatno oblikovanje na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje izvaja od leta 2009, tako da je program šele na začetku razvoja. V času študija se mora študent znajti tudi sam, predvsem pri pridobivanju materiala in spoznavanju tehničnega procesa oblikovanja. Tako so se po steklo odpravile kar same, npr. v Institut Jožef Stefan ali pa k različnim obrtnikom in podjetjem. Izvedba večjih in zahtevnejših projektov in diplomskih del ter spoznavanje določenih novih tehnik oblikovanja in njihove uporabe sta po navadi strošek študentov.

Študij unikatnega oblikovanja v Ljubljani so primerjale tudi z delom v tujini, kamor so odšle na izmenjavo. Na Oddelku za konceptualno kiparstvo/keramiko v Linzu (Universität für künstlerische und industrielle Gestaltung Linz, Abteilung Plastische Konzeptionen/Keramik) imajo daljšo tradicijo visokošolskega poučevanja na področju oblikovanja keramike kot pri nas. To se kaže v drugačnih pristopih

znotraj študijskega procesa. Študentje pripravljajo glazure sami v posebnih sobah za glaziranje. Sušenje in žganje keramike potekata v sobah z velikimi pečmi, v delavnicah pa je dovolj prostora, tudi za samostojno delovno mizo, za vsakega študenta, sta poudarili Katarina Müller in Anja Radović. Tudi v Dublinu (The National College of Art and Design) študij oblikovanja stekla poteka podobno kot študij keramike v Linzu, je dodala Anamarija Dimovska. Dekleta so poudarila predvsem večji poudarek na raziskovanju posameznega materiala in poglobljenem delu na vsakem izmed področij oblikovanja. V tujini je več ur posvečenih eksperimentiranju in oblikovanju v enem materialu. Profesorji so ozko specializirani (za sitotisk, glazure in ulivanje), študijski prostori so bolj opremljeni, več je tudi materialov, ki so na voljo študentom. Kljub daljši tradiciji oddelkov za keramiko v tujini se oddelek v Linzu bojuje za obstoj. Sogovornici sta še omenili, da so profesorji spodbujali delo v drugih materialih, npr. v vosku, lateksu.

Po besedah Žive Božičnik Rebec študij v Ljubljani temelji na raznovrstnih predmetih, kot so kiparstvo, slikarstvo, grafika, fotografija, tipografija, video in drugi. To daje študentu na začetku študijske poti precejšnjo širino. Po mnenju Anje Radović je študijsko delo proces, ki zahteva določen čas, saj mora upoštevati zakonitosti specifičnih materialov. Za razvoj posameznega študenta je z nasveti, pojasnili in pogovorom potreben tudi dober mentor, ki zelo zaznamuje svojo generacijo. Na Oddelku za industrijsko in unikatno oblikovanje je pri steklu mentorica izr. prof. mag. Tanja Pak, ki je tudi predstojnica smeri Unikatno oblikovanje. Mentor za keramiko je bil najprej Božo Petek, nato nekaj časa mag. Iztok Maroh, za njim je na oddelek prišel poučevati red. prof. spec. Mirko Bratuša, s študijskim letom 2013/14 pa je mentorica prof. Dragica Čadež. Poudarile so tudi pomembnost prijateljskih odnosov med študenti, saj si med seboj lahko dajejo korekture, spremljajo delo in se učijo drug od drugega.

Po mnenju sogovornic bi lahko na Unikatnem oblikovanju bolj spodbujali raziskovanje v smeri pridobivanja rezultatov z eksperimentiranjem, ki ima pogosto za posledico nepričakovane rezultate. Katarina Müller je poudarila, da je ukvarjanje s povezavo oblikovanja in industrije med študijem sicer dobrodošlo, a pri nas ta hip težje izvedljivo. Svoja dela razstavljajo v okviru različnih razpisov, ki jih redno spremljajo, vendar ti niso vezani le na keramiko in steklo. Poudarile so, da gre za velik strošek, saj mora po navadi avtor sam plačati prevoz svojega dela. Že v času študija so samoiniciativno iskale možnosti razstavljanja in same tudi razstavljale. Poudarile so, da spremljanje takih dogodkov in razstavljanje v tujini študentom da širino, ki presega dimenzije študija. Komentirale so tudi

slovensko dogajanje na področju, kjer delujejo. Po njihovem mnenju bi bilo lahko takega dogajanja še več, želele bi kaj več kot le npr. spremljevalne dogodke ob *Mednarodnem trienalu keramike UNICUM*, morda več institucij, ki bi povezoval in podpirale mlade ustvarjalce, predvsem s področja keramike in stekla, ter bi razvijale in združevale sodobne prakse v studiih. V Sloveniji so premalo cenjene institucije, v katerih lahko mladi oblikovalci in umetniki ustvarjajo, se spoznavajo in sodelujejo, tako med seboj kot s potencialnimi naročniki, s tem pa si postopno ustvarjajo ime in dobivajo veljavo. Čeprav se povsod v Evropi kaže kriza in je dela v studiih vse manj, ker so taki izdelki dražji kot industrijsko izdelani predmeti, sogovornice pogrešajo več take prakse.

Oblikovanje stekla in keramike, ki ima v tujini dolgo tradicijo, se pri nas šele vzpostavlja. O tem, da postaja vse bolj prepoznavna dejavnost, gotovo pričča tudi razstava *Unikatno v Ljubljani*. Je eden izmed pomembnih korakov pri

vzpostavitvi pogojev za uveljavitev in razvoj mladih unikatnih oblikovalcev, pogosto še študentov, saj jim zagotavlja možnost razstavljanja in s tem več njihovo prepoznavnost. Več takih dogodkov v prihodnosti bo prav gotovo še okrepilo vez med avtorji in uporabniki ter pokazalo na kakovost unikatnega oblikovanja v Sloveniji. Študentke smeri Unikatno oblikovanje, s katerimi sva se pogovarjali, so začetno fazo študija spretno izkoristile, znanje pa danes nabirajo tudi v tujini. Blizu jim je raziskovanje različnih tehnik, preizkušanje različnih materialov in njihovega medsebojnega vpliva, pogumno raziskujejo nove tehnologije in svoje delo povezujejo s sodobnim življenjem. Čeprav ne gre za lahek poklic, si vse prizadevajo, da bi v prihodnosti lahko nadaljevale svoje delo. Sklenejo, da morajo kot oblikovalke čim več delati, eksperimentirati in raziskovati ter se tako razvijati in povečati svojo prepoznavnost.

Sl. 3 – Svetilo »Izvor«, Danijel Nikolić
(foto: Miha Benedetič)

Sl. 4 – Tisoč slepih oken, Anja Radović
(foto: Anja Radović)

Sl. 5 – Peresa, Manca Mencin (foto: Saša Rudolf)

